

[Araştırma Makalesi] **Atf/Citation:** Bozkaya, H.; Efe, A. (2023). "Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Ölçme ve Değerlendirme Yaklaşımının Öğretimsel Denetim İlkelerine Göre Değerlendirilmesi". *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. (32): s. 281-296. **Gönderim Tarihi:**24.10.2022 **Kabul ve Yayın Tarihi:** 23.01.2023-31.01.2023 **DOI:** 10.54600/igdirsosbilder.1194105

Yazarlar/Authors

Hasan BOZKAYA* Aydın EFE**

Makale Adı/Article Name

Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Ölçme ve Değerlendirme Yaklaşımının Öğretimsel Denetim İlkelerine Göre Değerlendirilmesi

Evaluation of Social Studies Curriculum Assessment and Evaluation Approach According to Supervision Principles

ÖZ

Bu çalışmayla; Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Ölçme ve Değerlendirme Yaklaşımının (SBÖPÖDY) Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Yönetmeliğinde (MEBTKY) yer alan öğretimsel rehberlik ve denetim ilkeleri çerçevesinde değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Bu amaçla 2021-2022 eğitim-öğretim yılında kullanılmış olan "Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda" (SBÖP) yer alan ölçme ve değerlendirme yaklaşımı, 2017 yılında ve 30160 sayılı Resmî Gazete ile yayımlanan MEBTKY'de yer alan ve öğretimsel rehberlik ve denetim ilkeleri açısından incelenmiştir. Çalışma nitel bir araştırma yaklaşımı olan durum çalışması ile desenlenmiştir. Nitel veri toplama tekniği olan doküman incelemesiyle toplanan verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz yaklaşımı kullanılmıştır. SBÖPÖDY, belirlenen kriterlere göre incelenmiş ve MEBTKY'de öğretimsel denetim ile ilgili; "bireysel ve kurumsal farklılıklar ile çevresel faktörleri dikkate alınmalıdır", "açık, şeffaf, eşit, demokratik, bütüncül, güvenilir ve tarafsız olmalıdır", "iş birliğini ve katılımı esas alınmalıdır", "başarıyı ön plana çıkarmalı, teşvik etmeli ve ödüllendirmelidir", "bilimsel ve objektif esaslara dayalı olmalıdır" temaları tablolaştırılarak sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Denetim, öğretimsel denetim, sosyal bilgiler, öğretim programı, ölçme ve değerlendirme

ABSTRACT

With this study; It is aimed to evaluate the Assessment and Evaluation Approach in the Social Studies Curriculum (SBÖPÖDY) within the framework of the instructional guidance and supervision principles included in the Ministry of National Education Inspection Board Regulation (MEBTKY). For this purpose, the measurement and evaluation approach in the "Social Studies Curriculum" (SBÖP) used in the 2021-2022 academic year, in terms of the educational guidance and supervision principles in the MEBTKY published in 2017 and with the Official Gazette numbered 30160. examined. The study was designed with a case study, which is a qualitative research approach. Descriptive analysis approach was used to analyze the data collected by document analysis, which is a qualitative data collection technique. SBÖPÖDY was examined according to the determined criteria and related to instructional supervision in MEBTKY; "it should take into account individual and institutional differences and environmental factors", "it should be open, transparent, equal, democratic, holistic, reliable and impartial", "it should be based on cooperation and participation", "it should highlight, encourage and reward success", "should be based on scientific and objective principles" are presented in tables.

Keywords: Supervision, instructional supervision, social studies, curriculum, measurement and evaluation

* Dr., Millî Eğitim Bakanlığı, Hatay, bozkayahasan75@gmail.com. ORCID: 0000-0003-1272-0921

** Doç. Dr., Çankırı Karatekin Üniversitesi, Tarih Bölümü, yorturk33@gmail.com. ORCID: 0000-0001-6178-9904

Extended Abstract

Introduction

“As citizens of the Republic of Turkey, they are raised as citizens who love their homeland and nation, know and use their rights, fulfil their responsibilities, and have national consciousness” (MEB, 2018). For this reason, it is important to address the relationship between the supervision principles of the Social Studies Curriculum. In addition, the understanding of instructional supervision, which aims to contribute to the professional development of social studies teachers, thus supports students to receive a more qualified education. Cooperation, communication, coordination and an objective observation understanding between the teacher and the supervisor play a critical role in the success of this process (Memduhoğlu & Zengin, 2012). Therefore, Social Studies Curriculum measurement and evaluation approach increases the importance of instructional supervision applied in education. With this study; It is aimed to evaluate the Assessment and Evaluation Approach in the Social Studies Curriculum (SBÖPÖDY) within the framework of the instructional guidance and supervision principles included in the Ministry of National Education Inspection Board Regulation (MEBTKY). For this purpose, the measurement and evaluation approach in the "Social Studies Curriculum" (SBÖP) used in the 2021-2022 academic year, in terms of the educational guidance and supervision principles in the MEBTKY published in 2017 and with the Official Gazette numbered 30160. examined. For this purpose,

An answer to the following question has been sought.

1. How does SBÖPÖDY relate to the principle that individual and institutional differences and environmental factors should be taken into account in the audit?
2. What is the relationship of SBÖPÖDY with the principle of “must be open, transparent, equal, democratic, holistic, reliable and impartial” in auditing?
3. How does SBÖPÖDY relate to the principle of “cooperation and participation” in auditing?
4. How does SBÖPÖDY relate to the principle of “it should highlight, encourage and reward success” in auditing?
5. How does SBÖPÖDY relate to the principle of “must be based on scientific and objective principles”?

Methods

This research was designed on the basis of qualitative research in order to evaluate the relationship between SBÖPÖDY and MEBTKY's audit principles. In accordance with the purpose of the study, the case study pattern in qualitative research constitutes the research model. The importance of case studies lies in their ability to show what can emerge from a single existing situation. It allows a better focus on a situation to be complex, unique, or a social context of which it is a part, and its connections. In case studies, the factor for the situation can be examined with a holistic view and it can be revealed how it is affected by the studied situation.

Document analysis technique was used to collect research data. In the document analysis technique, it includes the analysis of written sources that contain information about the phenomenon or facts to be researched. Within the scope of the study, SBÖP, which was used in the process of collecting data related to the research, was accessed from the official website of the Ministry of National Education Curriculum Monitoring and Evaluation System, and MEBTKY was accessed from the website of the Official Gazette.

The data obtained in accordance with the purpose of the research and according to the criteria determined in the research were analyzed using the descriptive analysis approach. In studies where the conceptual structure of the research has been revealed beforehand, the more preferred descriptive analysis technique; It is a data analysis technique in which the data obtained are handled according to predetermined themes (Yıldırım and Şimşek 2018). The criteria used within the scope of the study were created by the researchers as a result of scanning and determining the guidance and evaluation principles in MEBTKY. Within the scope of the study, SBÖPÖDY should take into account individual and institutional differences and environmental factors", which are the guidance and evaluation principles in MEBTKY, "must be open, transparent, equal, democratic, holistic, reliable and impartial", "cooperate and should be based on participation", “it should highlight, encourage and reward success”, “must be based on scientific and objective principles” and the findings were interpreted.

Conclusion

As a result, the supervision activity is a purposeful activity that serves to achieve the aims of education. Recognition of these objectives increases the effectiveness of the audit. For this reason, the realization of the objectives of social studies education and the achievement of its effectiveness can be achieved by the realization of the objectives of the supervision of social studies education and by complying with the instructional supervision principles that will contribute to the realization of these objectives. Because these goals are based on certain principles during the realization of the goals. Supervision principles, which are of great importance in realizing the objectives of social studies education and increasing the effectiveness of supervision; It can be expressed as an approach based on raising good people by considering purposefulness, planned ness, contingency, openness, democracy, integrity, continuity and individual differences.

Giriş

Eğitim bilimleri ile öğretim programlarındaki gelişmeler denetim uygulamalarını etkilemektedir. Uygulamadaki öğretim programlarında belirlenen amaçlara ulaşılabilmesi için gerekli rehberliğin yapılmasında öğretim programlarının dayandığı ölçme ve değerlendirme yaklaşımları göz önünde bulundurulmalıdır. Uygulamada olan SBÖPÖDY’de yer alan ölçme ve değerlendirme ile ilgili iki görüş vardır. Bunlardan ilki, ölçme ve değerlendirme yaklaşımı sosyal bilgiler öğretim programının başında açıklanmış, özellikle de değerlendirmeye dair yöntem ve tekniklere örnekler verilmiştir. Bu görüş öğrencilerin aldıkları geri bildirimlere göre ilerlemeleri ve çoklu öğrenme yöntemi ile farklı becerileri bir arada kullanabilmesini kapsamaktadır (Andrews ve Higson, 2014). İkinci görüş ise, programın genel amaçlarıyla her bir öğrenme alanıyla ilgili açıklamanın yapıldığı bölümdeki, ölçme değerlendirme tekniğiyle ilgili önerileri ve tekniklerin adının belirtilmesini ifade etmektedir (Kıroğlu, 2006). Eğitimde denetim ile değerlendirme ne kadar da birbirinden farklı amaca hizmet ediyor gibi görünse de birbiriyle değiştirilemez (Dempsey, 2000). Eğitimde değerlendirme, daha önceden belirlenen amaçlara ulaşılma derecesini gösteren, amaçlar hakkında bir yargıya varmayı sağlayan (Taymaz, 2003) veya “Eğitim-öğretim programındaki hedeflere ulaşılıp ulaşılmadığı, ulaşılmamışsa eksikliklerin neler ya da nerelerde olduğuna ilişkin bir yargıya varma süreci” olarak ifade edilebilir (Bayrak, 2002). Eğitimde denetim ise, mevcut durumun saptanması, ölçme, değerlendirme ve program geliştirme aktivitelerinden oluşan bir süreçtir. Denetimin üç ögesinden biri değerlendirmedir (Başar, 2000). Denetim faaliyetleri öğretimin iyileştirilebilmesi için öğretmenlerle yapılan iş birliğini de ifade etmektedir. Bununla birlikte Öğretmenin değerlendirilmesi de gerekebilir, ancak yapılacak değerlendirme öğretimin denetimi anlamına gelmemektedir (Hoy ve Forsyth, 2015). Denetim, eğitim yönetim süreçlerinden bir tanesidir (Başar, 2005). Ama değerlendirme yönetim süreçlerinin tamamında söz konusudur (Akçay, 2006). Bununla birlikte denetim süreçlerinin her aşamasında değerlendirme yapılır. Değerlendirme ve denetim birbiriyle çok yakından ilişkili olan kavramlardır. Denetim, değerlendirmeyi kapsayan bir eylemdir. Bu yüzden denetim bir değerlendirme işidir (Karakütük, *vd.*, 1994). Denetim ve değerlendirme sözcükleri benzer çağrışımlar yapsa da anlamları farklıdır (Erdoğan, 2000)

Öğretimsel denetim, öğrenme-öğretme süreçlerinin geliştirmesi için tasarlanan etkinliklerin tamamını ifade etmektedir. Değerlendirme, derecelendirme, değerlendirme, değer biçme vb. kavramlardan hiçbirisi öğretimsel denetim sürecini tam anlamıyla yansıtmamaktadır (Hoy ve Forstyh, 2015). “Denetim, bir bölümün işleyişini detaylı bir şekilde incelemek ve veri elde etmek, ulaşılan verileri çözümlenmek, çözümlenme sonuçlarındaki problemleri betimlemek ve bu elde edilen problemleri giderebilecek sentezlere ulaşmaktır. Denetim, toplumsal düzenin sağlanması için gerekli beşer karakterine uygun öğretme ve öğrenme faaliyetlerinin geliştirilmesine yardım eder” (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2011). Fritz ve Miller (2003) ise öğretimsel denetimi,

okulun amaçlarıyla öğretmenin ihtiyaçlarını birleştiren bir yapıskana benzetmektedir. Öğretimsel denetim, öğretimin geliştirilmesini ifade eden bir süreç ve kavramdır. Oktay (1999) ise öğretimsel denetimi, öğretmenlerin mesleki gelişimlerinin sağlanmasını, performanslarının değerlendirilmesini, programların geliştirilmesini, öğretimin koordinasyonunun yapılmasını, değerlendirilmesini, düzenlenmesini, geliştirilmesini, ayrıca eğitim hedeflerinin geliştirilip değerlendirilmesini ve eğitim çıktılarının değerlendirilmesini içeren bir süreç olarak ifade etmektedir. Öğretimsel denetim, öğretmenlerin verimliliğini arttıran, soyut düşüncelerini kolaylaştıran ve öğretmenlerin öğretimsel denetim yöntemlerindeki gelişmeleri takip etmelerini kolaylaştıran bir denetimdir. Her şeyin hızla geliştiği günümüzde, devletler bu hızlı gelişime uyum sağlayabilmek için, eğitim sistemlerini sürekli olarak düzenlemek zorundadırlar. Eğitimde istenen amaçlara ulaşılabilmesi, eğitimin en önemli yapı taşı olan sınıflardaki öğretim aktivitelerinin amaçlarına ulaşmalarıyla mümkündür. Bu yüzden öğretimsel denetim, eğitimin amaçlarına ulaşmasında büyük bir önem arz etmektedir.

Yurtiçinde ve yurt dışında yapılan çalışmalar çoğunlukla “maarif müfettişlerinin kullandıkları öğretimsel denetim uygulamalarına” ilişkindir. Yavuz, 1995; Bozkurt, 1995; Macit, 2003; Arslantaş, 2007; Çetinkanat ve Sağnak, 2010; Minnear-Peplinski, 2009; Oktar, 2010; Tecer, 2011; Tesfaw ve Hofman, 2012; Aküzüm, 2012; Uçar, 2012; Aküzüm ve Özmen, 2013; Fields, 2013; Aslanargun ve Tarku, 2014; Kaplan, 2016 ve Bayar, 2017'nin yaptıkları çalışmalar buna örnek olarak verilebilir. Bir başka başlık ise “okul müdürlerinin uyguladıkları öğretimsel denetim uygulamalarına” ilişkindir. Spaulding, 1997; Hsieh ve Shen, 1998; Brittan vd., 2002; Özbaş, 2002; Stebbins, 2003; Özmen ve Batmaz, 2004; Can, 2004; Yılmaz, 2009; Persson vd., 2005; Grizzard, 2007; Argon, 2010; Wahnee, 2010; Ünal ve Şentürk, 2011; Fıncıoğulları, 2014; Altun, 2014; Yeşil ve Kış, 2015; Duykuluoğlu, 2016; Algül, 2017; Dönmez ve Demirtaş, 2018; Kipici, 2019; Tosun ve Ordu 2020 ve Uygur, 2020'nin yaptıkları çalışmalar bu kapsamda değerlendirilebilir. Algün, 1998; Memişoğlu, 2001; Sağlam, 2002; Yıldırım, 2009; Topçu ve Aslan 2009; Topçu, 2010; Fields, 2013; Glickman vd., 2014; Taşdelen vd., 2015; Ekpoh ve Eze, 2015; Zepeda, 2016; Deniz, 2017 ve Aydın, 2019 ise “öğretimsel liderlik ve denetim” ile ilgili çalışmalar yapmışlardır.

Gerek yurt içi gerekse yurt dışında yapılan çalışmalara bakıldığında; okulda yönetici ve denetçiler tarafından gerçekleştirilen denetimlerin nasıl yapıldığı ve bu denetimlerin ne oranda yerine getirildiklerine dair konuların daha çok çalışıldığı görülmektedir. Yapılan araştırmaların odağında çoğunlukla okullarda uygulanan öğretimsel denetim uygulamaları ve denetimin işlevleri yer almaktadır. Dolayısıyla “Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ile Öğretimsel Denetim İlkeleri” arasındaki ilişkinin değerlendirileceği bu çalışma, bugüne kadar yapılan çalışmalardan bu yönüyle farklıdır. İlk olarak böyle bir çalışmanın yapılması bundan sonra hazırlanacak Sosyal Bilgiler Öğretim Programları ölçme ve değerlendirme yaklaşımının, sosyal bilgiler ders işlenişlerine öğretimsel denetim bakımından katkı sağlaması umulmaktadır.

İnsanların yetiştirildiği büyük bir fabrika olarak kabul edilen eğitim kurumlarının etkililiği hem toplumu hem de diğer tüm kurumları etkilemektedir. Bu özelliklerinden dolayı, eğitim kurumlarının yürüttükleri aktivitelerinin daha önceden belirlenmiş, amaca uygun ve planlı olarak yürütülmesi gerekmektedir. Eğitimin en yoğun olarak gerçekleştiği okullarda, etkinlikler yoluyla gerçekleştirilen eğitim-öğretim faaliyetlerinin, öğretim programlarının genel ve özel amaçlarına uygunluğunun kontrol edilmesi başarı için gereklidir. Bu sebeple, eğitim-öğretim faaliyetlerinin denetimi önem arz etmektedir. Öğretim programlarının bu amaca uygun şekilde düzenlenmesi bu yüzden önemlidir. “Hiçbir insan bir başkasının birebir aynısı değildir. Bu sebeple öğretim programlarının ve buna bağlı olarak ölçme ve değerlendirme sürecinin “herkese uygun”, “herkes için geçerli ve standart olması” insanın doğasına terstir. Bu sebeple ölçme ve değerlendirme

sürecinde azami çeşitlilik ve esneklik anlayışıyla hareket edilmesi şarttır. Öğretim programları bu açıdan bir yol göstericidir” (MEB, 2018). Her toplumda, bireyler o toplumun kültür ve değer yargıları doğrultusunda yetiştirilirler. Okullarda bu görevi üstlenen en önemli ders ise sosyal bilgilerdir. Sosyal bilgiler dersinin amacı öğrencilerin; “Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, millî bilince sahip birer vatandaş olarak yetişmelerini” (MEB, 2018) sağlamaktır. Bu nedenle Sosyal Bilgiler Öğretim Programının denetim ilkeleri arasındaki ilişkinin ele alınması önemlidir. Ayrıca sosyal bilgiler öğretmenlerinin mesleki gelişimlerine katkıda bulunmayı amaç edinen öğretimsel denetim anlayışı bu sayede öğrencilerin de daha nitelikli bir eğitim almalarına destek olmaktadır. Bu sürecin başarıya ulaşmasında öğretmen ve denetmen arasındaki iş birliği, iletişim, koordinasyon ve objektif bir gözlem anlayışı kritik bir rol oynamaktadır (Memduhoğlu ve Zengin, 2012). Bu yüzden Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ölçme ve değerlendirme yaklaşımı, eğitimde uygulanan öğretimsel denetimin önemini daha da artırmaktadır.

1. Problem Cümlesi

SBÖPÖDY ile MEBTKY'nin denetim ilkeleri arasındaki ilişki nasıldır?

1.1. Alt Problemler

1. SBÖPÖDY'nin, denetimdeki bireysel ve kurumsal farklılıklar ile çevresel faktörleri dikkate almalıdır ilkesi ile ilişkisi nasıldır?
2. SBÖPÖDY'nin, denetimdeki “açık, şeffaf, eşit, demokratik, bütüncül, güvenilir ve tarafsız olmalıdır” ilkesi ile ilişkisi nasıldır?
3. SBÖPÖDY'nin, denetimdeki “iş birliğini ve katılımı esas almalıdır” ilkesi ile ilişkisi nasıldır?
4. SBÖPÖDY'nin, denetimdeki “başarıyı ön plana çıkarmalı, teşvik etmeli ve ödüllendirmelidir” ilkesi ile ilişkisi nasıldır?
5. SBÖPÖDY'nin, denetimdeki “bilimsel ve objektif esaslara dayalı olmalıdır ilkesi ile ilişkisi nasıldır?

2. Yöntem

Çalışmanın bu bölümünde araştırma modeli, veri kaynakları, verilerin toplanması ve verilerin analizi süreçleri açıklanmıştır.

2.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma, SBÖPÖDY ile MEBTKY'nin denetim ilkeleri arasındaki ilişkiyi değerlendirmek amacıyla nitel araştırma temelinde desenlenmiştir. Çalışmanın amacına uygun olarak araştırma modelini nitel araştırmadaki durum çalışması deseni oluşturmaktadır. Durum çalışmalarının önemi, mevcut olan bir tek durumdan nelerin ortaya çıkabileceğine dair kabiliyetinde saklıdır. Bir durumun karmaşık olması, tek olması veya parçası olduğu toplumsal bir içerik ile onun bağlantılarına daha iyi odaklanmayı sağlar (Glesne, 2013). Durum çalışması ile yapılan araştırmalarda duruma yönelik olan unsur bütüncül bir bakışla incelenebilir ve çalışılan durumdan nasıl etkilendiği ortaya konabilir (Patton, 2014; Yıldırım ve Şimşek, 2018).

2.2. Veri Kaynakları ve Verilerin Toplanması

Araştırma verilerinin toplanmasında doküman incelemesi tekniği kullanılmıştır. Doküman incelemesi tekniği, araştırılmak istenen olgu ya da olgularla ilgili bilgilerin bulunduğu yazılı kaynakların analizinin yapılmasını kapsar (Patton, 2014; Yıldırım ve Şimşek, 2018). Çalışma kapsamında araştırmayla ilgili olan verilerin toplanması sürecinde kullanılan SBÖP'ye Millî Eğitim Bakanlığı Öğretim Programlarını İzleme ve Değerlendirme Sistemi resmi internet

sayfasından (<http://mufredat.meb.gov.tr/>), MEBTKY'ye ise Resmî Gazetenin internet sayfasından (<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/08/20170820-1.htm>) ulaşılmıştır.

2.3. Verilerin Analizi

Yapılan araştırmanın amacına uygun olarak ve araştırmada belirlenen kriterlere göre elde edilen veriler betimsel analiz yaklaşımı kullanılarak çözümlenmiştir. Araştırmanın kavramsal yapısının önceden ortaya konduğu çalışmalarda, daha çok tercih edilen betimsel analiz tekniği; elde edilen verilerin önceden belirlenen temalara göre ele alındığı bir veri analiz tekniğidir (Yıldırım ve Şimşek 2018). Çalışma kapsamında kullanılan kriterler, araştırmacılar tarafından MEBTKY'de yer alan rehberlik ve değerlendirme ilkelerinin taranarak belirlenmesi sonucu oluşturulmuştur. Çalışma kapsamında SBÖPÖDY, MEBTKY'de yer alan rehberlik ve değerlendirme ilkeleri olan ve kriter olarak kullanılan “bireysel ve kurumsal farklılıklar ile çevresel faktörleri dikkate almalıdır”, “açık, şeffaf, eşit, demokratik, bütüncül, güvenilir ve tarafsız olmalıdır”, “işbirliğini ve katılımı esas almalıdır”, “başarıyı ön plana çıkarmalı, teşvik etmeli ve ödüllendirmelidir”, “bilimsel ve objektif esaslara dayalı olmalıdır” ilkelerine uygun olarak incelenmiş, temalar oluşturulmuş ve elde edilen bulgular yorumlanmıştır.

3. Bulgular

Çalışmadan elde edilen veriler, çalışmanın amacı doğrultusunda, problemi destekler nitelikte ve tablolar ile açıklanmıştır. SBÖPÖDY yedi maddeden oluşmaktadır. Bu maddeler ise Tablo 1.'de sunulmuştur.

1. “Ölçme ve değerlendirme çalışmaları öğretim programının tüm bileşenleri ile azami uyum sağlamalı, kazanım ve açıklamaların sınırları esas alınmalıdır”.
2. “Öğretim programı, ölçme sürecinde kullanılabilecek ölçme araç ve yöntemleri açısından uygulayıcılara kesin sınırlar çizmez, sadece yol gösterir. Ancak tercih edilen ölçme ve değerlendirme araç ve yönteminde, gereken teknik ve akademik standartlara uyulmalıdır”.
3. “Eğitimde ölçme ve değerlendirme uygulamaları eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır ve eğitim süreci boyunca yapılır. Ölçme sonuçları tek başına değil izlenen süreçlerle birlikte bütünlük içinde ele alınır”.
4. “Bireysel farklılıklar gerçeğinden dolayı bütün öğrencileri kapsayan, bütün öğrenciler için genel geçer, tek tip bir ölçme ve değerlendirme yönteminden söz etmek uygun değildir. Öğrencinin akademik gelişimi tek bir yöntemle veya teknikle ölçülüp değerlendirilmez”.
5. “Eğitim sadece “bilme (düşünce)” için değil, “hissetme (duygu)” ve “yapma (eylem)” için de verilir; dolayısıyla sadece bilişsel ölçümler yeterli kabul edilemez”.
6. “Çok odaklı ölçme değerlendirme esastır. Ölçme ve değerlendirme uygulamaları öğretmen ve öğrencilerin aktif katılımıyla gerçekleştirilir”.
7. “Bireylerin ölçme ve değerlendirmeye konu olan ilgi, tutum, değer ve başarı gibi özellikleri zamanla değişebilir. Bu sebeple söz konusu özellikleri tek bir zamanda ölçmek yerine süreç içindeki değişimleri dikkate alan ölçümler kullanmak esastır.”

Tablo 1. Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Ölçme ve Değerlendirme Yaklaşımı Maddeleri **Kaynak:** (MEB, 2018)

Tablo 1 incelendiğinde SBÖPÖDY'nin “eğitimde çeşitlilik; birey, eğitim düzeyi, ders içeriği, sosyal ortam ve okul imkânları” (MEB, 2018) gibi konuların ön plana çıktığı görülmektedir.

Programın ölçme ve değerlendirme yaklaşım ilkelerinde, ölçme ve değerlendirme uygulamalarının etkinliğinin öğretmen ve eğitim uygulayıcılarından beklendiği de görülmektedir. MEBTKY MADDE 47'deki rehberlik ve denetim faaliyetleri ilgili mevzuat hükümleri çerçevesinde belirtilen ve çalışmada kriter olarak belirlenen rehberlik ve denetim ilkeleri Tablo. 2'de sunulmuştur.

1. “Bireysel ve kurumsal farklılıklar ile çevresel faktörler teması.”
2. “Açık, şeffaf, eşit, demokratik, bütüncül, güvenilir ve tarafsız olma teması.”
3. “İş birliği ve katılım teması.”
4. “Başarı, teşvik ve ödül teması.”
5. “Bilimsellik ve objektiflik teması.”

Tablo 2. Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Yönetmeliği Rehberlik ve Denetim İlkeleri **Kaynak:** (MEB, 2017)

Tablo 2. incelendiğinde Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Yönetmeliği MADDE 47'deki Rehberlik ve denetim faaliyetleri ilgili mevzuat hükümleri çerçevesinde rehberlik ve denetim ilkeleri başlığı altında toplam 10 madde bulunmakta ise de çalışmanın amaçlarına uygun olan beş ilke belirlenmiştir. Ölçüt olarak belirlenen rehberlik ve denetim ilkelerinin öğretmen ve eğitim uygulayıcılarından beklentileri içerdiği görülmektedir.

SBÖPÖDY'nin, denetimdeki bireysel ve kurumsal farklılıklar ile çevresel faktörler teması ile ilişkili maddeler Tablo. 3'te sunulmuştur.

1. “Ölçme ve değerlendirme çalışmaları öğretim programının tüm bileşenleri ile azami uyum sağlamalı, kazanım ve açıklamaların sınırları esas alınmalıdır”.
2. “Öğretim programı, ölçme sürecinde kullanılabilecek ölçme araç ve yöntemleri açısından uygulayıcılara kesin sınırlar çizmez, sadece yol gösterir. Ancak tercih edilen ölçme ve değerlendirme araç ve yönteminde, gereken teknik ve akademik standartlara uyulmalıdır”.
3. “Eğitimde ölçme ve değerlendirme uygulamaları eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır ve eğitim süreci boyunca yapılır. Ölçme sonuçları tek başına değil izlenen süreçlerle birlikte bütünlük içinde ele alınır”.
4. “Bireysel farklılıklar gerçeğinden dolayı bütün öğrencileri kapsayan, bütün öğrenciler için genel geçer, tek tip bir ölçme ve değerlendirme yönteminden söz etmek uygun değildir. Öğrencinin akademik gelişimi tek bir yöntemle veya teknikle ölçülüp değerlendirilmez”.
5. “Bireylerin ölçme ve değerlendirmeye konu olan ilgi, tutum, değer ve başarı gibi özellikleri zamanla değişebilir. Bu sebeple söz konusu özellikleri tek bir zamanda ölçmek yerine süreç içindeki değişimleri dikkate alan ölçümler kullanmak esastır”.

Tablo 3. Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Ölçme ve Değerlendirme Yaklaşımının, Denetimdeki Bireysel ve Kurumsal Farklılıklar ile Çevresel Faktörler Teması

Tablo 3 incelendiğinde, SBÖPÖDY'de yer alan toplamdaki 7 maddeden; 4 maddenin (1, 2, 3 ve 4) doğrudan, 1 maddenin (5) ise dolaylı olarak rehberlik ve denetimdeki “bireysel ve kurumsal farklılıklar ile çevresel faktörler teması” ile ilişkili olduğu görülmektedir. Örneğin Madde 4. “Bireysel farklılıklar gerçeğinden dolayı bütün öğrencileri kapsayan, bütün öğrenciler için genel

geçer, tek tip bir ölçme ve değerlendirme yönteminden söz etmek uygun değildir. Öğrencinin akademik gelişimi tek bir yöntemle veya teknikle ölçülüp değerlendirilmez” şeklindedir. Diğer taraftan 5. madde ise dolaylı olarak ilgili denetim ilkesiyle ilişkilidir. Madde 5. “bireylerin ölçme ve değerlendirmeye konu olan ilgi, tutum, değer ve başarı gibi özellikleri zamanla değişebilir. Bu sebeple söz konusu özellikleri tek bir zamanda ölçmek yerine süreç içindeki değişimleri dikkate alan ölçümler kullanmak esastır” şeklindedir.

SBÖPÖDY, denetimdeki açık, şeffaf, eşit, demokratik, bütüncül, güvenilir ve tarafsız olma teması ile ilişkisi Tablo.4’te sunulmuştur.

-
1. “Ölçme ve değerlendirme çalışmaları öğretim programının tüm bileşenleri ile azami uyum sağlamalı, kazanım ve açıklamaların sınırları esas alınmalıdır”.
  2. “Bireysel farklılıklar gerçeğinden dolayı bütün öğrencileri kapsayan, bütün öğrenciler için genel geçer, tek tip bir ölçme ve değerlendirme yönteminden söz etmek uygun değildir. Öğrencinin akademik gelişimi tek bir yöntemle veya teknikle ölçülüp değerlendirilmez”.
  3. “Bireylerin ölçme ve değerlendirmeye konu olan ilgi, tutum, değer ve başarı gibi özellikleri zamanla değişebilir. Bu sebeple söz konusu özellikleri tek bir zamanda ölçmek yerine süreç içindeki değişimleri dikkate alan ölçümler kullanmak esastır”.
  4. “Öğretim programı, ölçme sürecinde kullanılacak ölçme araç ve yöntemleri açısından uygulayıcılara kesin sınırlar çizmez, sadece yol gösterir. Ancak tercih edilen ölçme ve değerlendirme araç ve yönteminde, gereken teknik ve akademik standartlara uyulmalıdır”.
  5. Çok odaklı ölçme değerlendirme esastır. Ölçme ve değerlendirme uygulamaları öğretmen ve öğrencilerin aktif katılımıyla gerçekleştirilir

---

Tablo 4. Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Ölçme ve Değerlendirme Yaklaşımının, Denetimdeki Açık, Şeffaf, Eşit, Demokratik, Bütüncül, Güvenilir ve Tarafsız Olma Teması ile İlişkisi

Tablo 4 incelendiğinde, SBÖPÖDY’de yer alan toplamdaki 7 maddeden; 3 maddenin (1, 2, ve 3) doğrudan, 2 maddenin (4 ve 5) ise dolaylı olarak rehberlik ve denetimdeki “denetimdeki açık, şeffaf, eşit, demokratik, bütüncül, güvenilir ve tarafsız olma teması” ile ilişkili olduğu görülmektedir. Örneğin Madde 3. “bireylerin ölçme ve değerlendirmeye konu olan ilgi, tutum, değer ve başarı gibi özellikleri zamanla değişebilir. Bu sebeple söz konusu özellikleri tek bir zamanda ölçmek yerine süreç içindeki değişimleri dikkate alan ölçümler kullanmak esastır.” şeklindedir. Diğer taraftan 4. madde ise dolaylı olarak ilgili denetim ilkesiyle ilişkilidir. Madde 4. “Öğretim programı, ölçme sürecinde kullanılacak ölçme araç ve yöntemleri açısından uygulayıcılara kesin sınırlar çizmez, sadece yol gösterir. Ancak tercih edilen ölçme ve değerlendirme araç ve yönteminde, gereken teknik ve akademik standartlara uyulmalıdır” şeklindedir.

SBÖPÖDY’nin, denetimdeki iş birliği ve katılım teması ile ilişkisi Tablo.5’te sunulmuştur.

-
1. “Çok odaklı ölçme değerlendirme esastır. Ölçme ve değerlendirme uygulamaları öğretmen ve öğrencilerin aktif katılımıyla gerçekleştirilir”.
  2. “Eğitimde ölçme ve değerlendirme uygulamaları eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır ve eğitim süreci boyunca yapılır. Ölçme sonuçları tek başına değil izlenen süreçlerle birlikte bütünlük içinde ele alınır”.
-

---

3. “Ölçme ve değerlendirme çalışmaları öğretim programının tüm bileşenleri ile azami uyum sağlamalı, kazanım ve açıklamaların sınırları esas alınmalıdır”.

4. “Eğitim sadece “bilme (düşünce)” için değil, “hissetme (duygu)” ve “yapma (eylem)” için de verilir; dolayısıyla sadece bilişsel ölçümler yeterli kabul edilemez”.

Tablo 5. Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Ölçme ve Değerlendirme Yaklaşımının, Denetimdeki İşbirliği ve Katılım Teması ile İlişkisi

Tablo 5 incelendiğinde, SBÖPÖDY’de yer alan toplamdaki 7 maddeden; 2 maddenin (1 ve 2) doğrudan, 2 maddenin (3 ve 4) ise dolaylı olarak rehberlik ve denetimdeki “iş birliği ve katılım teması” ile ilişkili olduğu görülmektedir. Örneğin Madde 1. “Çok odaklı ölçme değerlendirme esastır. Ölçme ve değerlendirme uygulamaları öğretmen ve öğrencilerin aktif katılımıyla gerçekleştirilir.” şeklindedir. Diğer taraftan 3 madde ise dolaylı olarak ilgili denetim ilkesiyle ilişkilidir. Madde 3. “Ölçme ve değerlendirme çalışmaları öğretim programının tüm bileşenleri ile azami uyum sağlamalı, kazanım ve açıklamaların sınırları esas alınmalıdır.” şeklindedir.

SBÖPÖDY’nin, denetimdeki başarıyı ön plana çıkarmalı, teşvik etmeli ve ödüllendirmelidir ilkesi ile ilişkisi Tablo. 6’da sunulmuştur.

---

1. “Eğitimde ölçme ve değerlendirme uygulamaları eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır ve eğitim süreci boyunca yapılır. Ölçme sonuçları tek başına değil izlenen süreçlerle birlikte bütünlük içinde ele alınır”.

2. “Ölçme ve değerlendirme çalışmaları öğretim programının tüm bileşenleri ile azami uyum sağlamalı, kazanım ve açıklamaların sınırları esas alınmalıdır”.

3. “Öğretim programı, ölçme sürecinde kullanılacak ölçme araç ve yöntemleri açısından uygulayıcılara kesin sınırlar çizmez, sadece yol gösterir. Ancak tercih edilen ölçme ve değerlendirme araç ve yönteminde, gereken teknik ve akademik standartlara uyulmalıdır”.

Tablo 6. Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Ölçme ve Değerlendirme Yaklaşımının, Denetimdeki Başarı, Teşvik ve Ödül Teması ile İlişkisi

Tablo 6 incelendiğinde, SBÖPÖDY’de yer alan toplamdaki 7 maddeden; 1 maddenin (1) doğrudan, 2 maddenin (2 ve 3) ise dolaylı olarak rehberlik ve denetimdeki “başarı, teşvik ve ödül teması ile ilişkili olduğu görülmektedir. Örneğin Madde 1. “1. Eğitimde ölçme ve değerlendirme uygulamaları eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır ve eğitim süreci boyunca yapılır. Ölçme sonuçları tek başına değil izlenen süreçlerle birlikte bütünlük içinde ele alınır.” şeklindedir. Diğer taraftan 2. madde ise dolaylı olarak ilgili denetim ilkesiyle ilişkilidir. Madde 2. “Ölçme ve değerlendirme çalışmaları öğretim programının tüm bileşenleri ile azami uyum sağlamalı, kazanım ve açıklamaların sınırları esas alınmalıdır.” şeklindedir.

SBÖPÖDY’nin, denetimdeki bilimsel ve objektif esaslara dayalı olmalıdır ilkesi ile ilişkisi Tablo. 7’de sunulmuştur.

---

1. “Ölçme ve değerlendirme çalışmaları öğretim programının tüm bileşenleri ile azami uyum sağlamalı, kazanım ve açıklamaların sınırları esas alınmalıdır”.

2. “Öğretim programı, ölçme sürecinde kullanılacak ölçme araç ve yöntemleri açısından uygulayıcılara kesin sınırlar çizmez, sadece yol gösterir. Ancak tercih edilen ölçme ve değerlendirme araç ve yönteminde, gereken teknik ve akademik standartlara uyulmalıdır”.

---

3. “Eğitimde ölçme ve değerlendirme uygulamaları eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır ve eğitim süreci boyunca yapılır. Ölçme sonuçları tek başına değil izlenen süreçlerle birlikte bütünlük içinde ele alınır”.
4. “Bireysel farklılıklar gerçeğinden dolayı bütün öğrencileri kapsayan, bütün öğrenciler için genel geçer, tek tip bir ölçme ve değerlendirme yönteminden söz etmek uygun değildir. Öğrencinin akademik gelişimi tek bir yöntemle veya teknikle ölçülüp değerlendirilmez”.
5. “Eğitim sadece “bilme (düşünce)” için değil, “hissetme (duygu)” ve “yapma (eylem)” için de verilir; dolayısıyla sadece bilişsel ölçümler yeterli kabul edilemez”.
6. “Çok odaklı ölçme değerlendirme esastır. Ölçme ve değerlendirme uygulamaları öğretmen ve öğrencilerin aktif katılımıyla gerçekleştirilir”.
7. “Bireylerin ölçme ve değerlendirmeye konu olan ilgi, tutum, değer ve başarı gibi özellikleri zamanla değişebilir. Bu sebeple söz konusu özellikleri tek bir zamanda ölçmek yerine süreç içindeki değişimleri dikkate alan ölçümler kullanmak esastır”.

Tablo 7. Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Ölçme ve Değerlendirme Yaklaşımının, Denetimdeki Bilimsellik ve Objektiflik Teması ile İlişkisi

Tablo 7 incelendiğinde, SBÖPÖDY’de yer alan toplamdaki 7 maddeden; 7 maddenin de doğrudan rehberlik ve denetimdeki “bilimsellik ve objektiflik teması” ile ilişkili olduğu görülmektedir. Örneğin Madde 3. “Eğitimde ölçme ve değerlendirme uygulamaları eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır ve eğitim süreci boyunca yapılır. Ölçme sonuçları tek başına değil izlenen süreçlerle birlikte bütünlük içinde ele alınır.” şeklindedir. Diğer taraftan Madde 7. “Bireylerin ölçme ve değerlendirmeye konu olan ilgi, tutum, değer ve başarı gibi özellikleri zamanla değişebilir. Bu sebeple söz konusu özellikleri tek bir zamanda ölçmek yerine süreç içindeki değişimleri dikkate alan ölçümler kullanmak esastır.” şeklindedir.

4.Sonuç ve Tartışma

Çalışma, 2018 yılından bu yana kullanılan SBÖPÖDY, MEBTKY’nin 47. Maddesinde yer alan 10 denetim ve rehberlik ilkesinden araştırmanın amacına hizmet edecek 5 madde ile ilgili mevzuat hükümleri çerçevesinde rehberlik ve denetim ilkesi olarak yer alan ve kriter olarak belirlenen beş temanın analiz, sentez ve yorumlanması ile sınırlandırılmıştır. Kriter olarak belirlenen temalar ışığında elde edilen bulgular yorumlanmıştır.

Buna göre, amaçların davranışa dönüşmesi için; ilkeler konur ve ancak ilkelere uygun davranılarak amaçlanan sonuçlara ulaşılabilir. Okulların amaçlanan hedeflere ulaşabilmesi için, öğretimsel denetimin, denetim ilkelerine uygun yapılması gerekir. Çünkü eğitim sistemlerinin başarısında ve denetimle ulaşılacak istenen hedeflere ulaşabilmesi ancak belli ilkelere uyulmasıyla mümkündür (Başar, 1995). Bu kapsamda yapılan çalışmada SBÖPÖDY, öğretimsel denetim ilkeleri kapsamında incelenmiş ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

SBÖPÖDY, denetimdeki bireysel ve kurumsal farklılıklar ile çevresel faktörleri dikkate almalıdır ilkesi ile ilişkisi bakımından değerlendirildiğinde, öğretim programının belirtilen denetim ilkesine uygun bir değerlendirme yaklaşımı benimsediği sonucuna ulaşılmıştır. Başar (1995) ile Gökçe (1994) yaptıkları tarifte bu ilkeyi durumsallık olarak nitelemişlerdir. Durumsallık ilkesine göre içinde bulunulan durumun gerektirdiği, koşulların etkilediği her şeyin gözetilmesidir. Farklı koşullarda çalışan kişilerden aynı sonuçlar beklenmemelidir. Dolayısıyla bu durum çalışmada ulaşılan sonuçla uyumludur.

SBÖPÖDY, denetimdeki açık, şeffaf, eşit, demokratik, bütüncül, güvenilir ve tarafsız olmalıdır ilkesi ile ilişkisi incelendiğinde, öğretim programının belirtilen denetim ilkesiyle uyumlu bir

değerlendirme yaklaşımı benimsediği sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan çalışmalar bu sonucu destekler yöndedir. Şöyle ki; öğretimin geliştirilmesi çağın en önemli ihtiyaçlarındandır. İlkel toplumlarda toplumun eğitimine ihtiyaç duymuyorlardı fakat günümüzde dinamik toplum yapısında örgün okul deneyimlerine ihtiyaç duyulmaktadır. Benzer bir şekilde ilkel toplumlarda yalnız ayrıcalıklı kişilere eğitim sağlanırken, bugün tüm çocukların kabiliyetleriyle uyumlu olarak gelişimlerine fırsat verilmesi beklenmektedir (Marks, Stoops ve King-Stoops, 1985). Diğer taraftan fakir bir çocuk ancak eşit olarak okul eğitimi hakkına sahip olmakla zengin bir çocuğun konumunu elde edebilir ve bu eşitsizliği gidermek için, sosyo-ekonomik düzeyi düşük aile çocuklarının öğrenme kazanımlarını gerçekleştirmelerini sağlayacak yardımlara ihtiyacı vardır (Illich, 2013). Başar (1995) ile Gökçe (1994) yaptıkları tarifte bu ilkeyi demokratiklik ve açıklık olarak belirtmişlerdir. Sergiovanni ve Starratt (1979) ile Mohanty (2005) iyi denetimin bir felsefesi vardır ve iyi denetim bilimsel ve demokratik temeller üzerine kuruludur demektir.

SBÖPÖDY, denetimdeki iş birliğini ve katılımı esas almalıdır ilkesi ile ilişkisi incelendiğinde, öğretim programının belirtilen denetim ilkesiyle tam uyumlu bir değerlendirme yaklaşımı benimsediği sonucuna ulaşılmıştır. Benzer çalışmalar da ulaşılan sonuçla uyumludur. Denetim ortaya çıktığı günden bugüne birçok açıdan evrilmiştir. Bu süreçte öğretimi geliştirme konusundaki etkililiği ise, eğitim liderlerinin öğretmen ve öğrenci ihtiyaçlarına cevap verebilme yeteneğine bağlı olarak değişmiştir (Sullivan ve Glanz, 2009). “Öğretimi geliştirme aslında programı geliştirme ile iç içedir. Öğretimi geliştirmenin temel amacı açık olarak belirlenmiş kazanımlara ulaşmak için verimli ve anlamlı öğretim sağlamanın daha etkili ve sistemli yolunu yaratmaktır” (Marks vd., 1985) ve denetimin asıl amacı öğretimin geliştirilmesidir (Wiles, 1967). “Denetimin öğretimi geliştirme boyutuna ilişkin birçok görevi vardır. Öğretimsel planların geliştirilmesi, programların değerlendirilmesi, yeni programların uygulamaya konulması, öğretimsel örgütün yeniden düzenlenmesi, öğretimsel kaynakların dağıtılması, öğretmenlere danışmanlık ve yardım sağlanması, olanakların değerlendirilmesi ve değişikliklerin öngörülmesi, kaynak kullanımının değerlendirilmesi, hizmet içi programların düzenlenmesi ve eşgüdümlemesi ve toplumun ihtiyaçlarına yanıt verme, denetimin öğretimi geliştirme boyutuna ilişkin başlıca işlevleridir” (Wiles ve Bondi, 2004). Başar (1995) ile Gökçe (1994) yaptıkları tarifte bu ilkeyi amaçlılık, planlılık ve süreklilik olarak belirtmişlerdir.

SBÖPÖDY'nin, denetimdeki başarıyı ön plana çıkarmalı, teşvik etmeli ve ödüllendirmelidir ilkesi ile ilişkisi değerlendirildiğinde, öğretim programının belirtilen denetim ilkesiyle uyumlu bir değerlendirme yaklaşımı benimsediği sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan çalışmalarda benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Eğitim programının tamalayıcısı olan denetim (Wiles ve Bondi, 2004), işbirlikçi, takım çalışması gibi bir etkinliktir (Sergiovanni ve Starratt, 1979; Marks vd., 1985; Köklü, 1996; Öz, 2003: 31; Mohanty, 2005). “Denetim, eğitimin amaç ve kazanımlarının belirlenmesine ve uygulanmasına yardım etmelidir, okul personelinin bireysel ihtiyaçlarına cevap vermelidir, okul personelinin tutum ve ilişkilerini geliştirmelidir” (Marks vd., 1985: 5). Başar (1995) ile Gökçe (1994) yaptıkları tarifte bu ilkeyi bütünlük olarak belirtmişlerdir

SBÖPÖDY'nin, Denetimdeki Bilimsel ve Objektif Esaslara Dayalı Olmalıdır İlkesi ile İlişkisi incelendiğinde, öğretim programının belirtilen denetim ilkesiyle tam uyumlu bir değerlendirme yaklaşımı benimsediği sonucuna ulaşılmıştır. Benzer çalışmalar benzer sonuçlar içermektedir. “Denetim, öğretimin değerlendirilmesinde kullanılan bazı standart ölçme araçları yardımıyla derecelendirme veya sınıflandırma yapma işlemi olarak düşünülebilir” (Sergiovanni ve Starratt, 1979). “Diğer bir ifade ile öğretimin değerlendirilmesi, objektif ölçme araçları kullanarak öğretimle ilgili daha önceden geliştirilmiş olan ölçütlerle karşılaştırılarak bir değer yargısına

varılmasıdır” (Aslanargun ve Göksoy, 2013). Başar (1995) ile Gökçe (1994) yaptıkları tarifte bu ilkeyi nesnellik olarak belirtmişlerdir

Sonuç olarak denetim faaliyeti, eğitimin amaçlarına ulaşabilmesi için hizmet eden, amaçlı bir faaliyettir. Bu amaçların tanınmasında, bilinmesinde, denetimin etkililiğini arttırmaktadır. Bu sebeple, Sosyal bilgiler eğitimin amaçlarının gerçekleşmesinde, etkililiğinin sağlanmasında sosyal bilgiler eğitiminin denetimdeki amaçların gerçekleşmesi ve bu amaçların gerçekleşmesine katkı sağlayacak olan öğretimsel denetim ilkelerine uyulmasıyla gerçekleşebilir. Çünkü amaçların gerçekleştirilmesi aşamasında bu amaçlar belli ilkelere dayandırılır. Sosyal bilgiler eğitiminin amaçlarının gerçekleştirilmesinde ve denetimin etkililiğini arttırmada, son derece büyük bir öneme sahip denetim ilkeleri; amaçlılık, planlılık, durumsallık, açıklık, demokratiklik, bütünlük, süreklilik ve bireysel farklılıkları göz önünde bulundurarak iyi insan yetiştirmeyi temele alan bir yaklaşım olarak ifade edilebilir.

5. Öneriler

- Tüm öğretim programlarında o programa özgü denetim ilkeleri yer almalıdır.
- Benzer çalışmalar programın öğeleri bakımından ele alınarak yapılabilir.
- Nicel verilerle desteklenen nitel araştırmalar desenlenebilir.
- Programda öğretimsel denetim davranışları ile ilgili farklı değişkenler kullanılarak çalışma yapılabilir.

Kaynakça

- Akçay, C. (2006). *Türk eğitim sistemi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Aküzüm, C. (2012). *Türkiye’de ilköğretim okullarında eğitim denetimi (bir meta-sentez çalışması)*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Elâzığ: Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Aküzüm, C. ve Özmen, F. (2013). Eğitim denetmenlerin rollerini gerçekleştirme yeterlikleri bir meta-sentez çalışması. *Ekev Akademi Dergisi*, 56 (56), 97-120.
- Algül, Ö. (2017). *Öğretmenlerin ders denetimlerinde ortaokul müdürlerinin sergilediği davranışlara ilişkin görüşlerinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi.
- Algün, A. (1998). *İlköğretim okulları 1. kademe öğretmenlerinin, okul müdürlerinin denetleme yeterliliklerine ilişkin algı ve beklentileri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Altun, B. (2014). *Denetime eleştirel yaklaşım: öğretmen denetimi nasıl olmalı*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Andrews, J. & Higson, H. (2014). Is bologna working? Employer and graduate reflections of the quality, value and relevance of business and management education in four European union countries. *Higher Education Quarterly* 68 (3), 267-287.
- Argon, T. (2010). Okul müdürlerinin öğretmenleri değerlendirmelerine yönelik nitel bir çalışma. *2. Uluslararası Katılımlı Ulusal Eğitim Denetimi kongresi, 23-25 Haziran*, 554-566.
- Arsantaş, H. G. (2007). *İlköğretim denetmenlerinin mesleki yardım ve rehberlik rollerinin öğretmen algılarına göre değerlendirilmesi (Bir Model Önerisi)*. Doktora Tezi, Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aslanargun, E. ve Göksoy, S. (2013). Öğretmen denetimini kim yapmalı? *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Özel Sayı*, 98-121.

- Aslanargun, E. ve Tarku, E. (2014). Öğretmenlerin mesleki denetim ve rehberlik konusunda müfettişlerden beklentileri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 20 (3), 281-306.
- Aydın, G. (2019). *Öğretimde denetim* (7. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Başar, H. (1995). *Öğretmenlerin değerlendirilmesi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Başar, H. (2000). *Eğitim denetçisi*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Başar, H. (2005). *Okulda denetim*. Y. Özden (Ed.), *Eğitim ve okul yöneticiliği el kitabı* (147-159) içinde. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Bayar, T. (2017). Maarif müfettişlerinin sınıflarda uyguladığı rehberlik ve denetim uygulamalarının kaldırılmasına ilişkin öğretmen okul müdürü ve maarif müfettişlerinin görüşleri. *Unpublished master's thesis, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, Burdur.
- Bayrak, C. (2002). *Bir sistem olarak okul*. Ö. Demirel ve Z. Kaya (Ed.), *Öğretmenlik mesleğine giriş* (189-222) içinde. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Bozkurt, E. (1995). *İlköğretim okullarında ders denetimi uygulamalarının değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Britton, J. Paula, Janet M. Goodman ve Carl F. R. (2002). Presenting workshops on supervision: A didactic experiential format. *Counsellor Education and Supervision*, Volüme:42, Number 1, September.
- Can, N. (2004). İlköğretim öğretmenlerinin denetimi ve sorunları. *Milli Eğitim Dergisi*, 161 (1), 112-120.
- Çetinkanat, C. ve Sağnak, M. (2010). İlköğretim okullarında görevli öğretmenlerin denetim stillerine ilişkin tercihleri. 2. *Uluslararası Katılımlı Ulusal Eğitim Denetimi Sempozyumu*. 23-25 Haziran 2010, 85-93.
- Dempsey, T. L. (2000). *Leadership for the constructivist classroom: Development of a problem-based learning project*. Doctoral Dissertation, Miami University, Oxford, Ohio. (UMI Number: 9982621)
- Deniz, Ü. (2017). *Öğretimsel liderliğin sınıf denetimi üzerine yansımaları: Öğretimsel denetim*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dönmez, B. ve Demirtaş, Ç. (2018). Okul müdürlerinin ders denetimi görevlerine ilişkin okul müdürleri ve öğretmenlerin görüşleri (Adıyaman ili örneği). *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (29), 454-478.
- Duykuluoğlu, A. (2016). *Lise müdürlerinin ders denetim görevine ilişkin öğretmen görüşleri (Kastamonu İl Örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ekpoh, U. I. ve Eze, G. B. (2015). Principals' supervisory techniques and teachers' job performance in secondary schools in Ikom educating zone, Cross River State, Nigeria. *British Journal of Education*, 3 (6), 31-40.
- Erdoğan, İ. (2000). *Okul yönetimi ve öğretim liderliği*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Fırıncıoğulları, E. (2014). *İlkokul müdürlerinin ders denetimleri ile ilgili öğretmen görüşleri* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın, Türkiye.

- Fields, C. (2013). *Classroom walkthroughs: does such an approach to supervision contribute to district improvement?* Yayınlanmamış doktora tezi. College of Saint Elizabeth Morristown, New Jersey.
- Fritz, C., Miller, G. (2003) Supervisory options for instructional leaders in education. *Journal of Leadership Education*, 2 (2), 13-27, 2003
- Glesne, C. (2013). *Nitel araştırmaya giriş*. (Ed P. Yalçınoğlu ve A. Ersoy, Çev.), Ankara: Anı Yayıncılık
- Glickman, C. D., Gordon, S. P. ve Ross-Gordon, J. M. (2014). *Denetim ve öğretimsel liderlik: Gelişimsel Bir Yaklaşım*. (M.B. Aksu E. ve Ağaoğlu, Çev.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Gökçe, F. (1994) *Bağımsız ortaokullar ile ilköğretim okulları II. kademesinde denetim amaçlarının gerçekleşmesi ve denetim ilkelerine uyulması konusunda denetçi ve öğretmen görüşleri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Hacettepe Üniversitesi, SBE, 1994.
- Grizzard, T. (2007). *The impact of instructional leadership on school climate: a model for principal and teacher improvement* (Unpublished Phd Thesis). Tennessee State University, Nashville.
- Hoy, W. K. ve Miskel, C. G. (2015). *Eğitim yönetimi: Teori, araştırma ve uygulama* (S. Turan, Çev.). Ankara, Nobel.
- Hsieh, C. L. ve Shen, J. (1998). Teachers, principals and superintendents conceptions of leadership. *School Leadership & Management*, 18 (1): 107-121.
- Illich, I. (2013). *Okulsuz toplum*. (Çev. Mehmet Özay). İstanbul: Şule Yayınları
- Kaplan, Ğ. (2016). Maarif müfettişlerinin sınıf/ders denetimi görevlerinden muaf tutulmalarına ilişkin görüşleri. *Yaşadıkça Eğitim*, 30 (1), 43-60.
- Karakütük, K., Aksoy, H.H. ve Akçay, R.C. (1994). Eğitim yönetiminde değerlendirme süreci. *Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 27 (1), 361–383
- Kıroğlu, K. (2006). *Yeni ilköğretim programları 1-5. sınıflar*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Kipici, K. (2019). *Ortaokul Müdürlerinin Ders Denetimleri ile İlgili Öğretmen Görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim.
- Köklü, M. (1996). Etkili denetim. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 2 (2), 259-268.
- Macit, M. (2003). *İlköğretim denetmenlerinin denetimler sırasında denetim ilkelerine uyma düzeyleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Marks, J. R., Stoops, E. ve King-Stoops, J. (1985). *Handbook of instructional supervision: A guide for the practitioner*. Boston: Allyn and Bacon.
- Memduhoğlu, H. B. ve Zengin, M. (2012). Çağdaş eğitim denetimi modeli olarak öğretimsel denetimin Türk eğitim sisteminde uygulanabilirliği. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 5(1), 131-142.
- Memişoğlu, S.P. (2001). *Çağdaş eğitim denetimi ilkeleri açısından ilköğretim okullarında öğretmen denetimi uygulamalarının değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2017) *Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Yönetmeliği* http://tkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_10/14224902 adresinden indirilmiştir.

- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2018). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı 4, 5, 6, ve 7. sınıflar*. <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=354>. (Erişim tarihi:12.03.2022)
- Minnear Peplinski R. M. (2009). *Principals' and teachers' perceptions of teacher supervision*. Unpublished Doctoral Dissertation. Las Vegas: University of Nevada.
- Mohanty, J. (2005). *Educational administration, supervision and school management*. USA: Deep & Deep Publications.
- Oktar, A. N. (2010). *Eğitim denetimi sisteminin yasal dayanaklara göre değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, DEÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Oktay, F. (1999). *Denetim alt sistemleri üzerine karşılaştırmalı bir araştırma: Türk, Fransız ve İngiliz eğitim denetim sistemleri*. Ankara: Armağan Yayınevi.
- Öz, F. (2003) *Türkiye Cumhuriyeti milli eğitim sisteminde teftiş*. Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi Yayınları, Yayın No: 88, 2003.
- Özbaş, M. (2002). *İlköğretim okulu müdürlerinin sınıf içi etkinliklerin denetiminde yapmaları gereken ve yapmakta oldukları işler konusunda müdür ve öğretmen görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Özmen, F. ve Batmaz, C. (2004). İlköğretim okul müdürlerinin öğretmen denetimindeki etkililikleri-cinsiyet ve yaş değişkenine göre öğretmen görüşleri. *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*, 6-9.
- Persson, A., G., Andersson, G. ve Lindstrom, M. N. (2005). Successful Swedish Headmasters in tension fields and alliances. *International Journal of Leadership in Education: Theory and Practice*. 8 (1): 53-72.
- Resmi Gazete (2017). *Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Yönetmeliği (30160.)*. Ankara. Mayıs 11, 2022 tarihinde <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/08/20170820-1.htm> adresinden alındı
- Sağlam, B. (2002). *İlköğretim okullarında öğretim denetimine ilişkin öğretmen, müdür ve denetmen görüşleri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Sergiovanni, T. J. ve Starratt, R. J. (1979). *Supervision human perspectives*. USA: McGraw-Hill, Inc.
- Spaulding, A. (1997). Life in schools: a qualitative study of teacher perspectives on the politics of principals: ineffective leadership behaviours and their consequences upon teacher thinking and behaviour. *School Leadership & Management*, 17 (1): 39-55.
- Stebbins, G. (2003). *The public-school principal: elements for successfully surviving and thriving in the system*. Unpublished Doctoral Dissertation. Fielding Graduate Institute. UMI Number: 3056899. <http://wwwlib.umi.com/dissertations>.
- Sullivan, S. ve Glanz, J. (2009). *Supervision that improves teaching: strategies and techniques*. California: Corwin Press.
- Taşdelen, T. Y., Aküzüm, C., Tan, Ç. ve Uçar, M. B. (2015). Öğretmen görüşleri açısından okul müdürlerinin öğretimsel liderlik davranışları. *Turkish Studies*, 10 (3), 1-26.
- Taymaz, H. (2003). *Okul yönetimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

- Tecer, O. (2011). *İlköğretim müfettişlerince yapılan okul denetimlerinin öğretmenlerin içsel motivasyon ve iş tatmini düzeylerine etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir.
- Tesfaw, T. A. and Hofman, R. H. (2012). *Instructional supervision and its relationship with professional development: perception of private and government secondary school teachers in Addis Ababa* (Unpublished PhD Thesis). University of Groningen, Holland.
- Topçu, Ğ. (2010). Devlet ve özel ilköğretim okullarında yöneticilerin öğretimin denetimi görevlerini yerine getirme biçimleri. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 34 (2), 31-39.
- Topçu, İ. ve Aslan, B. (2009). İlköğretim okullarında yöneticilerin öğretimin denetimi görevlerini yerine getirme biçimleri. 1. *Uluslararası Türkiye Eğitim Araştırmaları Kongresi. Çanakkale*. (2-21).
- Tosun, A. ve Ordu, A. (2020). Okul Yöneticilerine Göre Değişen Denetim Uygulamaları: Karşılaştırmalı Bir Analiz. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 48, 303-320.
- Uçar, R. (2012). İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin sınıflarındaki denetim uygulamalarına ilişkin görüşleri. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3 (2), 82-96.
- Ünal, A. ve Şentürk, R. (2011). İlköğretim okul müdürlerinin ders denetimi uygulamaları. 20. In *Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, National Educational Sciences Congress Burdur*.
- Wahnee, R. L. (2010). *The effect of instructional supervision on principal trust* (Unpublished PhD Thesis). University of Oklahoma, Norman, Oklahoma
- Wiles J. ve Bondi J. (2004). *Supervision: A Guide to practice*. Upper Saddle River, New Jersey: Pearson Merrill Prentice Hall.
- Wiles, K. (1967). *Supervision for better schools*. USA: Prentice-Hall International, Inc.
- Yavuz, Y. (1995). *Öğretmenlerin denetim etkinliklerini klinik denetim ilkeleri açısından değerlendirmeleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yeşil, D. ve Kış, A. (2015). Okul müdürlerinin ders denetimine ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 2 (3), 27-45.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, M. C. (2009). *Yapılandırmacı öğrenme paradigması ilkeleri açısından ilköğretim okullarında öğretimsel denetim uygulamalarının değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yılmaz K. (2009) Okul müdürlerinin denetim görevi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10 (1), 19-35.
- Zepeda, S. J. (2016). *Öğretim denetimi: uygulama araçları ve kavramlar*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Çatışma beyanı

Makalenin yazarı, bu çalışma ile ilgili taraf olabilecek herhangi bir kişi ya da finansal ilişkisi bulunmadığını dolayısıyla herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan eder.

Destek ve teşekkür

Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.